

Hülberné Beyer Éva Anna

Aspergillus Terreus törzs alkalmazása itakonsav előállítására
Doktori értekezésének

Bírálata

A dolgozat első, a munkahelyi vitára készített változatát éppen egy évvel ezelőtt olvashattam. Akkor tett, számos megjegyzésemet a Jelölt megfogadta a jelzett módosítási javaslataimat, és az eredményeket átláthatóbban, meggyőzőbben interpretálta.

A dolgozat a doktori iskolában már sikeresen védett értekezés témájához, az itakonsav termelés vizsgálatához kapcsolódik. A Jelölt elsősorban magát a termelést, a termelésre ható paramétereket, az oltóanyag csíraszámát, a glükóz adagolás kinetikáját, a szakaszos/folyamatos/félfolyamatos gyártási eljárást, az integrált fermentáció-elektrodialízis rendszer megvalósíthatóságát, a fény hatását, a termék inhibíciós hatását vizsgálta.

A **Bevezetésben** egy nagyon precíz helyzetelemzést kapunk a vegyipari folyamatok biotechnológiai alternatíváiról, az integrált fermentáció-bipoláris elektrodialízis kapcsolatáról, számba véve mind az előnyöket, mind pedig a hátrányokat, így a dolgozat témája mind tudományos, mind gazdasági szempontból éles megvilágításba került.

Az **Irodalmi** részben tiszta, világos érthető megfogalmazásban képet kapunk a karbonsav-túltermelő gombákról és metabolizmusukról, az itakonsav fermentációjáról és gazdasági jelentőségéről, a fény szerepéről és a gombák cirkadián ritmusáról, vagyis minden, a dolgozat szempontjából releváns háttéranyagról.

Egyébként az egész dolgozatra jellemző a tiszta, világos érthető megfogalmazás, a magyar szakkifejezések következetes alkalmazása, és alig van kivétel, ahol nem a magyar, hanem az angol kifejezést használja a Jelölt, igaz, azt legalább következetesen, pl. "steady state".

Kísérleti anyagok és módszerek fejezetben nagyon imponáló az alapos berendezés, eszköz leírás. Igen átfogó ismeretről és gyakorlati tapasztalatról árulkodik, hogy pontosan leírja, melyik szerkezeti elem miért olyan, amilyen, és ebből mi következik a rendszer működésére nézve.

Ugyan ez az imponáló precizitás a megismételhetőség teljes körű biztosítása jellemzi a módszerek leírását is, pl. a tápoldat elkészítésénél a sók feloldási sorrendjét is megadja. Amit viszont hiányolok, az a bipoláris elektrodialízis berendezés leírása. Igaz, az Eredmények fejezetben hivatkozással utal a Rózsenszki, T., Komáromy, P., Hülber-Beyer, É., Pesti, A., Koók, L., Bakonyi, P., Bélafi-Bakó, K. & Nemestóthy, N. (2023), Bipolar membrane electrodialysis integration into the biotechnological production of itaconic acid: A proof-of-concept study. *Chemical Engineering Research and Design*, 190, 187-197 cikkre, amely cikkben viszont a

berendezés leírásánál további utalást találhatunk egy újabb cikkre: a Rózsenszki, T., Komáromy, P., Kőrösi E., Bakonyi P., Nemestóhy N., Bélafi-Bakó K., (2020) Investigation of Itaconic Acid Separation by Operating a Commercialized Electrodialysis Unit with Bipolar Membranes, *Processing*.

Az **Eredmények** fejezetben, logikus sorrendben – az oltási csíraszám hatását a hozamra, a két ssp. összehasonlító vizsgálatát, a szakaszos/félfolyamatos/folyamatos fermentációt/ a bipoláris elektrodialízis összekapcsolhatóságát a folyamatos fermentációval, a fény hatásának vizsgálata az itakonsav termelésre – kerülnek bemutatásra a célként megjelölt területekkel kapcsolatos hipotéziseket alátámasztó/vagy megcáfoló mérések.

Valamennyi esetben mind a kísérleti körülmények leírása, mind az eredmények bemutatása igen körültekintően és alaposan történik, és ami szerintem az igazi érdeme, lényege minden tudományos műnek, hogy igen alapos és sokoldalú magyarázattal szolgál a Jelölt a kapott eredményekkel kapcsolatban. Amikor megfelelő adatok a rendelkezésére állnak, akkor a fellelhető szakirodalommal is összeveti saját méréseit. Ezeket az értékelő/elemező „elmélgedéseket” már-már filozófikus mélységekig folytatja, és nagyon előremutató kérdések felvetéséhez jut el, nem egy esetben, majd ezeket le is ellenőrzi, pl.: kiindulási spóraszám vs. itakonsav termelés mennyisége, vagy az itakonsav termelésben kirajzoló ciklikusság oka, vagy pl. az állandó fény a termelő spórák számának változása mellett nem befolyásolja-e azok életképességét vagy a micéliumok metabolikus aktivitását.

A kísérletek végrehajtásánál felmerülő gyakorlati problémákra nagyon pontosan rávilágít, elméletileg megalapozott, kielégítő válaszokat ad ezeknek az okaira, pl. habzás, majd praktikus azonnali - lsd. habzásgátló adagolása - vagy előremutató megoldásokat ad (nanotechnológiai felületkezelés).

Kétségkívül jó néhány esetben, a kísérletek természete okán, statisztikai számításokat a mérések megismételhetőségének limitációja miatt nem tudott végezni a Jelölt, de ahol erre lehetősége nyílt, ott élt ezzel az eszközzel.

A dolgozat teljes mértékben megfelel a tudományos munkákkal szembeni elvárásoknak. Rendkívül precíz, körültekintően kivitelezett munka, jól szerkesztett, stílusa élvezetes, olvasható, könnyen és egyértelműen értelmezhető. Az ábrák kivitele megfelelő, mindegyik önállóan is megállja a helyét.

A felhasznált szakirodalmak mindegyike releváns, zömében az utóbbi 10 év publikációit öleli fel.

A saját publikációk listája megfelel a doktori iskola elvárásainak, 5 db elsőszerzős cikket jegyez, ebből 2 db. Q2 1db Q3 besorolású, impakt faktoros folyóiratban, 2 db magyar nyelvű folyóiratban **jelölt meg**. Ezek mellett további 3 cikk társszerzőjeként (2 db Q2 1 db Q3) szerepel és jegyez a témában egy poszter és egy konferencia előadást is.

A **Tézispontokat** elfogadom, mert az azokban szereplő állítások valóban új, tudományos, a jelölt által az értekezésben bizonyított állításokat fogalmazzák meg.

Mindent összevetve, egy rendkívül tartalmas és értékes munkát adott közre a Jelölt, mely mind tudományos tartalmában, mind formai szempontból megfelel a disszertációkkal szemben támasztott követelményeknek.

Ezért egyértelműen kijelentem, hogy az értekezés sikeres védeése esetén elfogadásra, a Jelölt számára pedig a doktori fokozat odaítélését javaslom.

Szeged, 2024. november 18.

Kérdések:

1. Lehete-e és ha igen, hogyan szinteleníteni, vagy legalább csökkenteni a bipoláris elektrodialízisből nyert sav oldatot?
2. A gombák cirkadián ritmusa és a fényhatásánál tapasztalt eltérések összefüggenek-e?

dr. Hodúr Cecilia

egyetemi tanár